

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

УДК 343.5

DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.1.02>

Вячеслав Павлович ЄМЕЛЬЯНОВ,
доктор юридичних наук, професор
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)

Юлія Сергіївна МИТРОФАНОВА,
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДИТЯЧУ ПОРНОГРАФІЮ

Стаття присвячена виявленню суперечливих положень у чинному законі про кримінальну відповідальність за дитячу порнографію, які не відповідають науково визначеним принципам криміналізації діянь, та розробці пропозицій стосовно вдосконалення цих законоположень.

Ключові слова: захист дитини, дитяча порнографія, принципи криміналізації, суперечливість законодавства, вдосконалення закону.

Постановка проблеми. Законом України від 12 лютого 2021 року № 1256-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції)» до Кримінального кодексу України були внесені такі зміни та доповнення: стаття 155 КК викладена у новій редакції, а також Кодекс був доповнений новими статтями – 156¹ («Домогання дитини для сексуальних цілей»), 301¹ («Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, збут і розповсюдження»), 301² («Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи»)¹.

Відповідно до змісту Ланцаротської конвенції внесені Законом України від 12 лютого 2021 року № 1256-IX зміни повинні бути спрямовані на захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Але деякі законодавчі новели не тільки не відповідають змісту цієї Конвенції, але й навіть здоровому глузду та науково визначеним принципам криміналізації діянь. Зокрема, ч. 1 ст. 301¹ КК викладена у такій редакції:

«1. Умисне одержання доступу до дитячої порнографії з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій або умисне її придбання, або умисне зберігання, ввезення в Україну, перевезення чи інше переміщення дитячої порнографії без мети збуту чи розповсюдження –

карається арештом на строк від трьох до шести місяців або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк від двох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років»².

Одразу ж виникають питання: а яким чином передбаченими тут діями порушуються права дитини, якщо вони здійснені дорослою особою без залучення до цього неповнолітньої особи та чи доцільно за такі дії встановлювати покарання у виді позбавлення волі та ще строком аж до шести років?

Отже, *наша гіпотеза* полягає у тому, що положення ч. 1 ст. 301¹ КК України не відповідають змісту Ланцаротської конвенції та науково обґрунтованим принципам криміналізації діянь і пояснення складових зазначеної невідповідності та пропозиції щодо вдосконалення кримінального закону є *основною метою* цієї статті. *Додатковою метою* є виявлення та характеристика недоліків, які притаманні іншим знов введеним положенням з цієї проблематики.

Виклад основного матеріалу. Питання щодо криміналізації (декриміналізації) суспільно небезпечних діянь докладним чином

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції). Закон України від 12 лютого 2021 року № 1256-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

² Кримінальний кодекс України. Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

розроблені сучасною кримінально-правовою наукою, однак, нажаль, не завжди враховуються при розробці та прийнятті певних законів про кримінальну відповідальність, що породжує їх недосконалість та суперечливість. Перш за все будь-яка законодавча новела повинна відповідати науково обґрунтованим принципам криміналізації, тобто цим відповідним позиціям, урахування яких необхідне при будь-якій зміні кримінального законодавства. В навчальній та науковій літературі розрізняють зазвичай дві групи принципів криміналізації: 1) соціальні та соціально-психологічні принципи; 2) системно-правові принципи. До першої групи відносять: а) принцип суспільної небезпечності; б) принцип відносної поширеності діяння; в) принцип домірності позитивних і негативних наслідків криміналізації; г) принцип кримінально-політичної адекватності. Друга група поділяється на загальноправові та кримінально-правові системні принципи. До загальноправових системних принципів відносять: а) принцип конституційної адекватності; б) принцип системно-правової несуперечливості; в) принцип міжнародно-правової необхідності та допустимості; г) принцип процесуальної здійсненості переслідування. До кримінально-правових системних принципів відносять: а) принцип безпрогалинності та ненадмірності заборони; б) принцип визначеності та єдності термінології; в) принцип повноти складу; г) принцип домірності санкцій та економії репресії. При цьому зазначається, що криміналізація діянь провинна здійснюватися у відповідності з усіма зазначеними принципами в їх сукупності, тоді як декриміналізація тих чи інших діянь можлива за наявності встановлення невідповідності певного законоположення хоча б кільком або навіть одному з принципів, наприклад, такому як принцип суспільної небезпечності, принцип системно-правової несуперечливості, принцип ненадмірності заборони¹. Але саме цим та іншим принципам криміналізації не відповідають положення ч. 1 ст. 301¹ КК.

Перш за все положення ч. 1 ст. 301¹ КК та її санкція з передбаченим покаранням у виді позбавлення волі строком до шести років, що відповідно до ч. 5 ст. 12 КК потребує відносити зазначені діяння до категорії тяжких злочинів, не відповідають *принципу суспільної небезпечності*.

Вже з позиції звичайного здорового глузду цілком зрозуміло, що не настільки значна ступінь суспільної небезпечності передбачених тут діянь, щоб розцінювати їх як тяжкий злочин. Незрозуміло, яка велика небезпека для суспільства в тому, якщо доросла особа таємно у власному будинку на

¹ Див. докладніше: Ємельянов В. П. Кримінальне право України. Загальна частина. Основні питання вчення про злочин : наук.-практ. посіб. Харків : Право, 2018. С. 12 – 17; Семикін М. В. Створення терористичної групи чи терористичної організації: кримінально-правове дослідження: монографія. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. С. 14 – 35; Дзундза В. В. Кримінальна відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2005. С. 30 – 70; Орел Ю. В. Кримінальна відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації виправної установи: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2008. С. 28 – 58; Гуренко Д. Ю. Кримінальна відповідальність за посягання на життя працівника правоохоронного органу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. С. 63 – 85; Бандурка І. О. Злочини проти моральності у сфері статевих стосунків: монографія. Харків : Золота миля, 2012. С. 67 – 75; Ємельянов М. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство: монографія. Харків : Право, 2014. С. 49 – 56.

власному комп'ютері без залучення до цього неповнолітніх осіб дивиться на порнографічні матеріали або здійснює їх придбання та зберігання виключно для власного користування? Яким чином ця доросла особа безпосередньо може посягати саме на захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства? Якщо тут і є якась суспільна небезпека, але явно не така, щоб це розцінювалося як тяжкий злочин. На це ж вказують і положення Ланцаротської конвенції. Зокрема, ст. 20 цієї Конвенції у п. 1 передбачає наступне:

«Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення криміналізації такої умисної поведінки, учиненої без правових підстав: а) виготовлення дитячої порнографії; б) пропонування або надання доступу до дитячої порнографії; с) розповсюдження або передавання дитячої порнографії; d) придбання дитячої порнографії для себе або іншої особи; е) володіння дитячою порнографією; f) свідоме одержання доступу до дитячої порнографії за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій».

При цьому далі у пункті 3 цієї статті вказується, що кожна Сторона може залишити за собою право не застосовувати цілком або частково підпунктів «а» та «е» пункту 1 цієї статті до виготовлення порнографічної продукції та володіння нею, якщо це здійснено для приватного використання, а у пункті 4 цієї статті вказується, що кожна Сторона може залишити за собою право не застосовувати цілком або частково підпункту «f» пункту 1 цієї статті¹.

Тобто з позиції цієї Конвенції виходить, що передбачені у ч. 1 ст. 301¹ КК України діяння можуть бути і некриміналізованими, а якщо й здійснювати їх криміналізацію, то вже ні на рівні тяжкого злочину, а, як максимум, на рівні кримінального проступку. Таким чином, не відповідаючи принципу суспільної небезпечності, ця законодавча новела одночасно не відповідає і *принципу міжнародно-правової необхідності та допустимості*, оскільки тут не враховані положення пунктів 3 і 4 ст. 20 цієї Конвенції.

Водночас з метою врахування рекомендацій Ланцаротської конвенції Законом України від 22 лютого 2022 року № 2047-IX «Про внесення змін до Закону України «Про захист суспільної моралі»» був уточнений зміст захисту дітей від негативного впливу продукції сексуального та еротичного характеру та перелік діянь, які з метою здійснення цього захисту забороняються². У світлі внесених змін ст. 7 Закону України «Про захист суспільної моралі» має такий зміст:

«Стаття 7. Захист дітей від негативного впливу продукції сексуального чи еротичного характеру

¹ Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Учинено в м. Ланцароте 25 жовтня 2007 року. Ратифіковано Законом України від 20 червня 2012 року № 4988-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

² Про внесення змін до Закону України «Про захист суспільної моралі». Закон України від 22 лютого 2022 року № 2047-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

З метою захисту морального та фізичного захисту дітей забороняється:

втягнення дітей у діяльність з виробництва й обігу продукції сексуального чи еротичного характеру, порнографічних матеріалів, надання послуг, а також організації й проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру;

розповсюдження продукції сексуального чи еротичного характеру, порнографічних матеріалів, надання послуг і проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру серед дітей;

використання образів дітей у будь-якій формі в продукції сексуального чи еротичного характеру і проведенні видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру;

створення та розповсюдження візуального запису образу дитини, зробленого у будь-який спосіб, зокрема фотографуванням, записом фільму та/або відеозаписом сексуального чи еротичного характеру;

виготовлення (виробництво), зберігання, реклама, розповсюдження, придбання продукції, що містить дитячу порнографію, ввезення, вивезення, транзит через територію України, поштова пересилка такої продукції;

пропонування або надання доступу до продукції, що містить дитячу порнографію»¹.

Як бачимо, у ст. 7 Закону України «Про захист суспільної моралі» наданий виключний перелік заборонених діянь з метою захисту дітей, де особливу увагу привертає останній абзац про заборону **пропонування або надання доступу** до продукції, що містить дитячу порнографію, і за змістом цієї статті Закону зрозуміло, що тут маються на увазі дії, спрямовані стосовно дитини. Тоді як у диспозиції ч. 1 ст. 301¹ КК України йдеться про **одержання доступу** до дитячої порнографії будь-якою особою, однак про таке діяння у ст. 7 Закону України «Про захист суспільної моралі» нічого не згадується. У свою чергу, ознаками ст. 301¹ КК не охоплюються **пропонування або надання дитині доступу** до дитячої порнографії, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій, тоді як такі дії, виходячи з положень ст. 7 Закону України «Про захист суспільної моралі», потребують окремої криміналізації у зв'язку з їх ступенем суспільної небезпечності та негативним впливом на розвиток дитини. Хоча у ст. 301² КК і встановлена кримінальна відповідальність за проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій, однак тут криміналізований лише особливий випадок пропонування або надання дитині доступу до дитячої порнографії, а саме такий випадок, який виражається у **публічному показі** у будь-якої формі продукції сексуального характеру. Випадки ж пропонування або надання дитині доступу до дитячої порнографії, у тому

¹ Про захист суспільної моралі. Закон України від 20 листопада 2003 року № 1296-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій, вчинені у звичайних умовах, поки залишаються некриміналізованими. Тобто існує у кримінальному законі спеціальна нора, але відсутня загальна.

Зазначена ситуація свідчить про невідповідність положень ст. 301¹ КК також *принципу безпрогалинності та ненадмірності заборони і принципу системно-правової несуперечливості*. Прогалина виявляється у тому, що не криміналізовані такі діяння як пропонування або надання дитині доступу до дитячої порнографії, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій, хоча вони фактично є різновидом розповсюдження дитячої порнографії серед дітей, а надмірність заборони в тому, що криміналізовані діяння, які не заборонені згідно зі ст. 7 Закону України «Про захист суспільної моралі». Саме такою криміналізацією порушується і принцип системно-правової несуперечливості. Цей принцип полягає в необхідності усвідомлення таких двох моментів: 1) чи не суперечить кримінально-правова норма нормам інших галузей законодавства, а також чи не оголошує вона кримінально протиправним таке діяння, котре дозволено як правомірне іншим чинним законом; 2) чи не суперечить криміналізація діяння іншим положенням Кримінального кодексу України¹. Що стосується першого моменту, то положення ч. 1 ст. 301¹ КК певною мірою суперечать положенням ст. 7 Закону України «Про захист суспільної моралі» та положенням пунктів 3 і 4 ст. 20 Ланцаротської конвенції. Що стосується другого моменту, то суперечливість положень ч. 1 ст. 301¹ КК з іншими положеннями КК України проявляється у наступних випадках.

Перш за все це виявляється при співставленні змісту нової ст. 301¹ зі змістом ст. 301 КК, в диспозиції якої встановлюється відповідальність за ввезення в Україну творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру з *метою збуту* чи розповсюдження або їх виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення з *цією самою метою*, або їх збут чи розповсюдження, а також примушування до участі в їх створенні². Тобто в однотипній статті, яка встановлює відповідальність за схожі діяння, не міститься ознак діянь, подібних тим, що передбачені у ч. 1 ст. 301¹ КК. Більш того, і санкції ст. 301¹ КК, не відповідаючи принципу системно-правової несуперечливості, водночас порушують *принцип домірності санкцій та економії репресії*. Так, згідно з санкцією ч. 1 ст. 301 КК всі ці діяння, причому вчинені з *метою збуту*, караються штрафом від однієї до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років. При цьому санкція ч. 1 ст. 301 КК не містить такого виду покарання як позбавлення волі, тоді як в санкції ч. 1 ст. 301¹ КК за подібні діяння, вчинені

¹ Ємельянов В. П. Кримінальне право України. Загальна частина. Основні питання вчення про злочин: наук.-практ. посіб. Харків: Право, 2018. С. 16.

² Кримінальний кодекс України. Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

навіть *без мети збуту*, передбачено основне покарання у виді позбавлення волі строком від двох до шести років, а в ч. 2 ст. 301¹ КК за такі діяння, вчинені з *метою збуту* – у виді позбавлення волі строком від семи до десяти років, хоча ці діяння фактично мало чим відрізняються від вчинених з метою збуту діянь, передбачених у ч. 1 ст. 301 КК.

Не узгоджуються санкції ст. 301¹ КК і з санкціями ст. 156¹ КК, яка також спрямована на захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства і протидію поширенню дитячої порнографії, до того ж у примітці саме цієї статті міститься й визначення дитячої порнографії: «Під дитячою порнографією у цієї статті та статті 301¹ цього Кодексу слід розуміти зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, у реальному чи змодельованому відкрито сексуальному образі або заподіяної у реальній чи змодельованій відкрито сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини у сексуальних цілях»¹. У цієї статті, яка встановлює відповідальність за реальне домогання дитини для сексуальних цілей, санкція ч. 1 передбачає основне покарання максимально до трьох років позбавлення волі, ч. 2 – до п'яти років позбавлення волі, ч. 3 – до шести років позбавлення волі, тоді як ст. 301¹ КК вже в санкції ч. 1 встановлює максимальне покарання до шести років позбавлення волі за діяння, що не пов'язані з будь-яким залученням дитини до таких дій.

Таким чином, санкції ст. 301¹ КК виявляються занадто суворими і потребують вдосконалення та узгодження з санкціями статей 156¹ і 301 КК. Безумовно, діяння, передбачені ст. 301¹ КК, є декілька більш суспільно небезпечні, але ж не настільки, щоб санкції за їх вчинення кардинально відрізнялися від санкцій статей, що передбачають покарання за однотипні діяння.

Системно-правова суперечливість та надмірність заборони виявляється у положеннях ч. 1 ст. 301¹ КК також у наступному.

Вже виходячи з назви Закону України від 12 лютого 2021 р. № 1256-ІХ² зрозуміло, що він повинен бути спрямованим саме на *захист* дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. *Дитиною* же відповідно до п. «а» ст. 3 Ланцаротської конвенції³ та ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. № 2402-ІІІ⁴ визнається особа віком до *вісімнадцяти* років. Вочевидь тому у згадуваних в Законі України від 12 лютого 2021 р. № 1256-ІХ статтях 155 та 156¹ КК прямо вказано, а зі змісту ст. 301² КК розуміється, що суб'єктом цих злочинів є *повнолітня*

¹ Кримінальний кодекс України. Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-ІІІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції). Закон України від 12 лютого 2021 року № 1256-ІХ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

³ Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Учинено в м. Ланцароте 25 жовтня 2007 року. Ратифіковано Законом України від 20 червня 2012 року № 4988-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

⁴ Про охорону дитинства. Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-ІІІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

особа. Однак суб'єктом злочину, передбаченого ст. 301¹ КК, може бути будь-яка особа, яка має ознаки загального суб'єкта кримінального правопорушення, у тому числі й неповнолітня особа віком від 16 до 18 років. Виходить, що замість захисту дітей положення ст. 301¹ КК обертаються найсуворішою репресією проти дітей, чим порушується ще й такий принцип криміналізації як *принцип домірності позитивних і негативних наслідків криміналізації*. Суттєво не впливають на таку ситуацію навіть положення ч. 5 ст. 301¹ КК, де вказується: «Не підлягає кримінальній відповідальності неповнолітня особа за виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення дитячої порнографії, якщо такі дії вчинені без мети збуту чи розповсюдження»¹. При порівнянні цих положень з положеннями ч. 1 ст. 301¹ КК виявляється, що залишилися криміналізованими та суворо караними такі дії *неповнолітніх осіб* як умисне одержання доступу до дитячої порнографії з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій або умисне придбання чи умисне ввезення в Україну дитячої порнографії без мети збуту чи розповсюдження. Усунути таку парадоксальну ситуацію можливо тільки одним шляхом – шляхом декриміналізації діянь, передбачених у ч. 1 ст. 301¹ КК, та виключення положень частини першої з тексту цієї статті.

При цьому слід звернути увагу й на те, що у ч. 5 ст. 301¹ КК йдеться також про декриміналізацію дій неповнолітньої особи, які виражені у виготовленні дитячої порнографії без мети збуту чи розповсюдження, а відповідальність за виготовлення такої продукції передбачена у ч. 3 ст. 301¹ КК, тому при умові декриміналізації положень ч. 1 ст. 301¹ КК потрібно залишити положення, що містяться у ч. 5 стосовно виготовлення.

Висновки. На підставі викладеного та з урахуванням невідповідності положень ч. 1 ст. 301¹ КК науково визначеним принципам криміналізації доходимо до висновку про необхідність декриміналізації передбачених тут діянь та одночасної окремої криміналізації такого діяння як пропонування або надання дитині доступу до дитячої порнографії, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій, а також вдосконалення тексту ст. 301¹ КК і приведення її санкцій у відповідність та узгодженість із санкціями однотипних статей КК. У цьому зв'язку пропонується викласти ст. 301¹ КК України у такій редакції:

«Стаття 301¹. Пропонування або надання дитині доступу до дитячої порнографії, придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, збут і розповсюдження дитячої порнографії

1. Пропонування або надання дитині доступу до дитячої порнографії, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій, ввезення в Україну дитячої порнографії з метою збуту чи розповсюдження або її зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою –

¹ Кримінальний кодекс України. Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

карається штрафом від чотирьох до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк від трьох до шести місяців, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Виготовлення, розповсюдження, збут дитячої порнографії, або примушування неповнолітньої особи до участі у створенні дитячої порнографії –

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з отриманням доходу у великому розмірі, або примушування малолітньої особи до участі у створенні дитячої порнографії –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Не підлягає кримінальній відповідальності неповнолітня особа за виготовлення дитячої порнографії, якщо такі дії вчинені без мети збуту чи розповсюдження».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка І. О. Злочини проти моральності у сфері статевих стосунків: монографія. Харків : Золота миля, 2012. 224 с.

2. Гуренко Д. Ю. Кримінальна відповідальність за посягання на життя працівника правоохоронного органу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. 208 с.

3. Дзундза В. В. Кримінальна відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2005. 189 с.

4. Ємельянов В. П. Кримінальне право України. Загальна частина. Основні питання вчення про злочин : наук.-практ. посіб. Харків : Право, 2018. 142 с.

5. Ємельянов М. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство: монографія. Харків : Право, 2014. 173 с.

6. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Учинено в м. Лансароте 25 жовтня 2007 року. Ратифіковано Законом України від 20 червня 2012 року № 4988-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

8. Орел Ю. В. Кримінальна відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації виправної установи: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2008. 221 с.

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції) : Закон України від 12 лютого 2021 року № 1256-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції) : Закон України від 12 лютого 2021 року № 1256-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

11. Про захист суспільної моралі : Закон України від 20 листопада 2003 року № 1296-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

12. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 року №2402-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

13. Семикін М. В. Створення терористичної групи чи терористичної організації: кримінально-правове дослідження: монографія. Харків.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 145 с.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2023

Viacheslav P. YEMELIANOV,

Doctor in Science of Law, Professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

Yulia S. MYTROFANOVA,

Senior Lecturer at the Department of Criminal Law and Criminology

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

PROBLEMS OF APPLICATION AND WAYS TO IMPROVE THE LAW ON CRIMINAL LIABILITY FOR CHILD PORNOGRAPHY

The article is devoted to identifying contradictory provisions in the current law on criminal liability for child pornography, which do not comply with the scientifically determined principles of criminalization of acts, and to developing proposals for improving these provisions.

First of all, attention is drawn to the fact that the criminalization of acts under Part 1 of Article 301¹ of the Criminal Code of Ukraine is completely unnecessary, as it does not comply with such principles of criminalization as: the principle of social danger, the principle of proportionality of positive and negative consequences of criminalization, the principle of systemic legal consistency, the principle of international legal necessity and admissibility, the principle of prohibition without gaps and excessiveness, the principle of proportionality of sanctions and economy of repression. It is also noted that such a socially dangerous act as offering or providing a child with access to child pornography, including through the use of information and telecommunication systems or

technologies, remains uncriminalized. It is also pointed out that the sanctions of article 301¹ of the Criminal Code are excessively severe compared to the sanctions of articles providing for liability for similar acts.

In order to eliminate the identified shortcomings and bring the provisions of Article 301¹ of the Criminal Code in line with the provisions of the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (Lanzarote Convention), the Law of Ukraine "On Protection of Public Morality", Articles 156¹ and 301 of the Criminal Code of Ukraine, it is proposed to: decriminalize the acts provided for in Part 1 of Article 301¹ of the Criminal Code and exclude the provisions of Part 1 from the text of this article; establish criminal liability for offering or providing a child with access to child pornography, including through the use of information and telecommunication systems or technologies; bring the sanctions of Article 301¹ of the CC in line with the sanctions of Articles 156¹ and 301 of the Criminal Code; leave in Article 301¹ of the Criminal Code the provision that a minor shall not be subject to criminal liability for the production of child pornography if such actions are committed without the purpose of sale or distribution.

Key words: protection of children, child pornography, principles of criminalization, contradictions in legislation, improvement of the law.